

10 + 1 informací o alternativní a augmentativní komunikaci (AAK)

Alternativní a augmentativní komunikace cílí na podporu jednotlivců se speciálními komunikačními potřebami, které souvisejí s poruchou vývoje řeči, kognitivním handicapem, autismem, smyslovým nebo motorickým postižením. Alternativní komunikace je naprostá náhrada chybějící mluvené řeči jiným komunikačním prostředkem. Augmentativní komunikace podporuje a rozšiřuje již existující, ale pro běžnou komunikaci nedostačující komunikační schopnost.

 Článek si můžete poslechnout také v audio verzi. Text namluvila Pavla Hradecká. ➔ [AutismPort.cz](https://autismport.cz)

1. Možnost komunikovat patří k základním lidským právům. Všichni lidé mají právo učit se, jak komunikovat, mají právo na citlivou, smysluplnou komunikaci, mají právo na pozornost a reakci, mají právo na to, aby se mluvilo s nimi, a ne o nich, mají právo na zacházení s úctou a respektem a mají právo disponovat funkčními komunikačními prostředky.

2. Listina deklarující právo na komunikaci.

Communication Bill of Rights je dobře zpracovaný dokument komise National Joint Committee for the Communicative Needs of Persons with Severe Disabilities (NJC) při organizaci American Speech-Language-Hearing Association (ASHA). Zdůrazňuje se v něm možnost se rozhodovat, mít možnost říct ne, mít možnost požádat o to, co chci, mít možnost sdílet své pocity a být slyšen i přesto, že někdy přijde negativní odpověď, mít přístup k pomůckám a službám umožňujícím alternativní a augmentativní komunikaci.

3. Co je cílem AAK? Umožnit interpersonální a sociální interakci. Snižit frustraci vycházející z nedostatečné rozvinuté schopnosti komunikovat. Podpořit vývoj řeči, porozumění a gramotnost. Zajistit větší zapojení do společnosti. Usnadnit zaměstnanost. Klienta s poruchou autistického spektra musíme navíc cíleně učit pochopit význam komunikace v běžném životě.

4. Kdy začít? AAK je vhodné začít používat, pokud si dítě nedokáže požádat o věc, kterou chce, nedokáže komentovat zajímavé věci okolo sebe, pokud má obtíže s porozuměním mluvenému slovu, nedokáže iniciovat rozhovor nebo reagovat na jednoduché otázky a nedokáže plnit jednoduché instrukce.

5. Výhody a nevýhody AAK. AAK umožňuje dorozumět se s nejbližšími i okolím. Rozvíjí kognitivní dovednosti. Umožňuje větší samostatnost a rozšiřuje kompetence o sobě rozhodovat. Napomáhá rozvoji jazykových dovedností a podporuje vývoj a rozvoj řeči. Snižuje tendenci k pasivitě a umožňuje se aktivně zapojovat do hry a jiného dění. Podporuje spolupráci a iniciativu. Na druhou stranu je její

využití v interakci obtížnější. Tam, kde se komunikuje ve společnosti pouze verbálně, může způsobit segregaci. Na veřejnosti vzbuzuje nežádoucí pozornost.

6. AAK jako prostředek k podpoře vývoji řeči. Vědecké důkazy svědčí pro to, že využívání AAK podporuje vývoj řeči a nezpůsobuje zpomalení ani zastavení jejího vývoje. Uspokojení ze smysluplné komunikace a pochopení principu dorozumívání vede ke stimulaci řečového a jazykového rozvoje. Pokud slova nepřicházejí nebo je dítě používá bez zjevného pochopení, je vhodné volit AAK jako prostředek k podpoře vývoje řeči.

7. Naslouchat s cílem porozumět. Nejdůležitějším kritériem efektivní komunikace je vzájemné porozumění. Čím větší máme motivaci něco získat, tím pravděpodobněji bude naše snaha porozumět. Schopnost člověka používat komunikační dovednosti je přímo závislá na schopnosti rozumět druhým. Je důležité, aby se dítě naučilo rozumět tomu, co říkáme. U dítěte, které používá AAK, je důležité, aby se naučilo rozumět různým vizuálním signálům.

8. Vizualizace k podpoře porozumění řeči. Řeč je poměrně abstraktní. Slovo, které je vizualizované (znázorněné obrázkem či předmětem), je vidět, je srozumitelné a snadněji zapamatovatelné. Dítě může rozumět jednotlivým slovům, ale v delší větě je nemusí stíhat dešifrovat. Postupně se mu ztrácí smysl vedené komunikace a často pak reaguje jinak, než okolí předpokládá. Vizualizací slov a situací je podpořena schopnost porozumět slovům a jejich následného používání.

9. Výběr slovní zásoby. Výběr slovní zásoby je pro používání AAK klíčový. Pokud bude slovní zásoba pro dítě smysluplná, pak bude funkčně využívána. Je to velká odpovědnost rozhodnout za dítě, co má být schopno říct. Musíme vycházet z jeho motivace, výběr musí odpovídat jeho vývojové úrovni a obsahovat i jádrová slova (sadu nejvíce frekventovaných slov, která bývají často využívána v různých slovních spojeních a situacích). Vhodné je doplňování slovní zásoby pro konkrétní dítě průběžně diskutovat s rodiči.

10. AAK je přirozenou součástí života. Osobní úspěch v životě závisí na schopnosti komunikovat. AAK je součástí a způsobem každodenního života. AAK zvyšuje kvalitu života, navyšuje motivaci ke komunikaci, zvyšuje iniciativu, spolupráci a spontánnost. AAK je zapotřebí využívat v přirozených situacích v životě, nikoliv „jako úkol“ prováděný pouze příležitostně.

➔ Pro další informace k tématu doporučujeme články [Využití Výměnného obrázkového komunikačního systému ve výchovně vzdělávacím procesu](#) a [Logopedie u dětí s poruchou autistického spektra](#).

Užitečné mohou být i tyto stránky:

- [Celostní komunikace](#)
- [Logopedie jinak](#)
- [Augmentativní a alternativní komunikace](#) - FB skupina
- [American Speech-Language-Hearing Association \(ASHA\)](#)

Autorkou textu je Mgr. Marcela Žížalová Jarolímová, recenzentky
PhDr. Kateřina Thorová Ph.D. a PaedDr. Věra Čadilová.